

Hoe mooi Dokkum is en hoe gaaf

Nee, ik was nog nooit in Dokkum geweest, een kleine doodzonde in het wereldje van monumentenfreaks, begreep ik. Inderdaad, wie het stadje in deze uithoek van het land bekijkt, ziet dat Nederland toch nog een stukje mooier is dan hij al dacht. Het begint al met de Afsluitdijk – nee, ook nog nooit gezien – een hindernis die je, komend van het zuidwesten, moet nemen. Maar welk een hindernis!

De IJsherberg in Dokkum. Foto's Bert Franssen.

Een winkeljongen groet als vanzelfsprekend een voorbijfietsende wijkagent. En twee oudere mannen wijzen me hulpvaardig de weg. De IJsherberg? Nee, dan moet ik *belemaal* aan de andere kant van de stad zijn. Dat is zeven minuten lopen, over de 400 jaar oude bolwerken rond de stad, de sfeerbepalende vesting rond Dokkum.

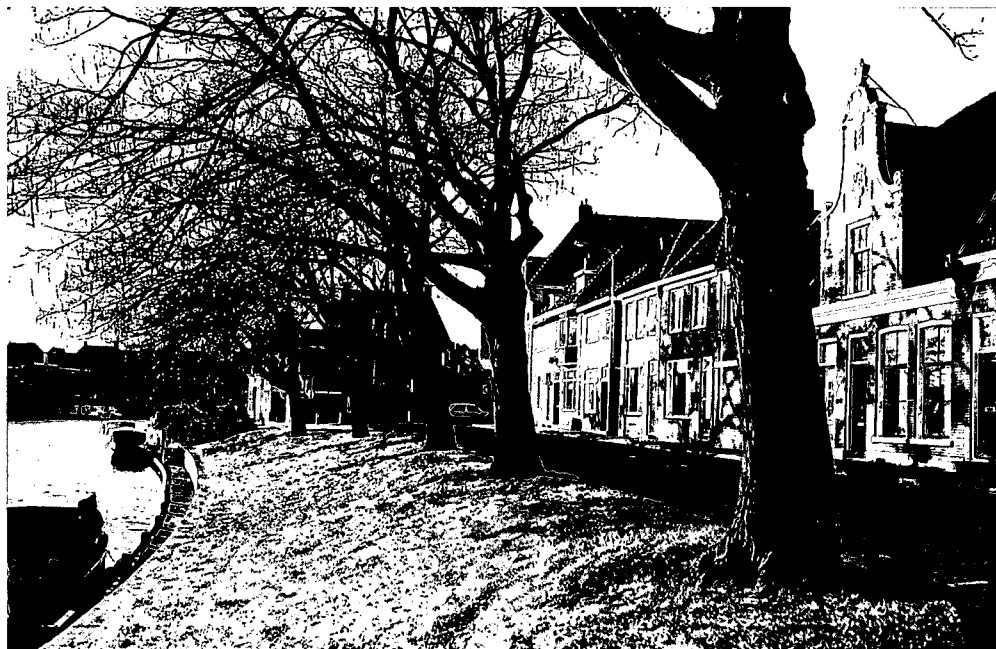
IJsherberg

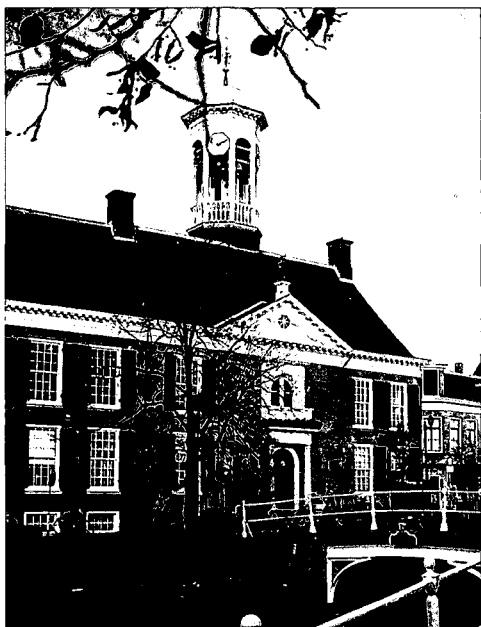
De IJsherberg is mijn reisdoel vandaag. Het ligt aan het Oosterbolwerk en is al van verre zichtbaar. Het oude deel stamt uit de 18de eeuw, de oudste koopacte dateert van 1756. Het was een boerderij-herberg. Vermoede reizigers konden er uitrusten en hun paarden wisselen. In de winter leidde een stropad vanaf de Zuider Ee schaatsers naar de herberg, die even bij

Langzaam rijdend over de Afsluitdijk zie ik schitterende landschappen als op Mesdagschilderijen: een binnenzee, die schijnbaar naar de hemel klimt omdat de horizon is uitgewist. Het is zacht bewolkt, de lucht vertoont alle schakeringen van grijstonen, hier en daar zijn lichtsporen van een zon, die zo dadelijk door zal breken.

Dokkum is bij deze lucht op zijn mooist. Het is een uitzonderlijk gaaf stadje, nauwelijks aangetaast door het soort nieuwbouw waar ik van gruw, en kennelijk zorgvuldig onderhouden door de gemeente: trottoirs, waar je je nek niet over breekt, straten keurig bekleed met klinkers of keitjes. Vergis ik me, of woont hier ook een beter soort mensen? De Dokkummers hebben niets van dat agressieve geen-pottekijkers-in-onze-stad. Ze kijken me welwillend aan, met een glimlach zelfs als ze het fototoestel zien.

De Diepswal.

Stadhuis Dokkum.

konden komen, de herberg kwam op die manier aan haar naam. Er waren overigens nog drie andere ijsbergen in Dokkum. In 1840 werd de Koninklijke IJclub Dockum, de oudste van het land, in de IJsherberg opgericht; vóór de herberg werden schaatswedstrijden georganiseerd. De Zuider Ee werd wel 'hardrijdersgracht' genoemd. Dokkum was vroeger een zee stad, ze lag aan een zee arm die tot aan de herberg reikte, maar later dichtslibde. In latere jaren fungeerde het pand uitsluitend als boerderij, vervolgens als schildersatelier en in de jaren '70 als openbare bibliotheek. Na drie jaar leegstand is het nu grand café-restaurant en heeft het de naam gekregen *In de oude bibliotheek*. Het is onderdeel van een groot complex, dat als geheel de IJsherberg heet, en waarvan een onaantrekkelijk modern aanbouwsel de meeste vierkante meters voor zijn rekening neemt. Bij de bouw daarvan kon een 150 jaar oude kastanje dankzij actie van de bevolking het vege lijf nog net redden. Zes zalen en een theaterzaal, de grootste van de hele regio, telt het complex.

Historie 'exploiteren'

Hessy en Izak van der Werf exploiteren de IJsherberg. In december vorig jaar raakten ze erbij betrokken. Het is een gemeentelijk pand, maar het is de bedoeling dat ze het overnemen. Het echtpaar wil ook de exploitatie van nog twee historische panden voor zijn rekening nemen. Namelijk de nu leegstaande *Waag*, waarin na restauratie een 'middeleeuws' café komt, en het *weeshuis/abdijcomplex*, dat gerestaureerd en verbouwd wordt tot hotel met een cultuurhistorisch informatiecentrum en een erfgoedwinkel. De stichting *Cultuur en Toerisme in Friesland* doet de restauraties. Ik drink een kopje koffie met Hessy van der

Wurf in de IJsherberg. Heeft ze iets met historische panden? 'De historie is een wezenlijk onderdeel van onze bedrijfsvoering,' zegt ze. 'Ten eerste vind ik het heel belangrijk dat monumenten blijven bestaan. Het weeshuis bijvoorbeeld staat al twaalf jaar leeg, en je ziet dat het verpaupert. Verder vinden we het leuk om de geschiedenis van gebouwen weer bij de mensen tot leven te wekken. Je kunt in de IJsherberg een kopje koffie drinken. Dan zie je bijvoorbeeld die heel oude Harlinger tegeltjes aan de wand en daar wil je dan misschien wel meer over weten en dan gaat zo iets leven. Mensen die familie of vrienden op visite hebben, komen vaak het gebouw bekijken. Er zijn Dokkummers die in archieven duiken, zo betrokken zijn ze bij de gebouwen, dat is zó leuk om te zien.... Ik zou nooit een nieuw gebouw willen exploiteren. Ik hou van een stuk verhaal om een gebouw heen. We hebben ook een VVV-functie, wij zijn altijd open. Er komen hier veel toeristen, we geven graag informatie. Vertellen iets over de grachten, de bolwerken, geven een tip, een folder over de bomroute... dat vind ik gewoon leuk, het maakt je werk heel levendig. Het personeel moet het óók interessant vinden, en het willen overbrengen aan anderen, je moet je personeel erop selecteren.'

Geheel in lijn met haar woorden is het monument met liefde ingericht. De Van der Werfs hebben voor bijpassende meubels in oude stijl gezorgd. Er staan geen kunstplanten – zoals bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg – maar echte. Tsjaikowski klinkt op de achtergrond. Helaas zijn echt waardevolle interieurelementen in de loop der jaren verloren gegaan, op de originele Harlinger tegels na dan.

Wandelen door Dokkum

Ik loop nog even rond in Dokkum, de stad waar Bonifacius in 754 werd vermoord – toen het nog niet bestond. En waar tussen 1901 en 1935 het '*Dokkummer Lokaalsje*' reed, de stoomtrein van Leeuwarden via Dokkum naar Anjum. Maar het stadje heeft dus veel meer te bieden. Zoveel, dat het in 1974 als een van de eerste kernen tot beschermd stadsgezicht werd aangevoerd. Hier heeft dat goed gewerkt, en er is sindsdien veel gerestaureerd. Ik bekijk de *Waag* uit 1754, het pand is nog in vrij authentieke staat. Op de benedenverdieping werd gewogen, boven zat de militaire hoofdwacht. Vandaar de tekst 'Weeght en Waect' op de gevel. Ik wandel op de *Markt*, die binnenkort wordt gereconstrueerd. Het relatief grote plein wordt gedomineerd door de *Grote* of *Sint Martinuskerk*. Een uiterst markante gotische kerk uit de 15de eeuw, gebouwd onder meer met de stenen van een afgebroken abdijkerk. Tegen het schip leunt een 350 jaar oude moerbeiboom, een bezienswaardigheid op zich zelf. Naast de kerk staat het gerestaureerde voorma-

De Waag.

lige hotel *de Beurs*, een classicistisch bouwwerk, nu ingericht als meubelzaak. Daarnaast wordt op dit moment het weeshuis annex abdij onderhanden genomen, dat de Van der Werfs gaan exploiteren. Het abdijgedeelte uit 1615 is een van de oudste gebouwen van Dokkum. Ik loop langs Het Grootdiep en Het Kleindiep, de mooiste buurt, met het *Stadhuis* uit 1607, in 1835 ingrijpend gewijzigd, het *Admiraliteitshuis* (1618) en tal van prachtige huizen.

Reclamebakken

Ziet het stadje er redelijk verzorgd uit, op de moderne buitenreclame heeft het gemeentebestuur kennelijk geen vat. Enorme reclamebakken, luifels en borden zonder enig niveau domineren smalle monumentale pandjes, en zoals overall in Nederland zijn het ook hier met name de grote winkelketens die het straatbeeld voor zich opeisen.

Merkwaardig dat de auto's zich nog altijd door de smalle straatjes heen kunnen wurmen, vaak in twee richtingen; pleintjes worden benut als parkeerterreintjes waar ze nooit voor bedoeld waren. Het ligt voor de hand de binnenstad autovrij te maken, er liggen voorstellen klaar. De auto kun je tenslotte makkelijk parkeren aan de rand van de stad, terwijl het nooit meer dan vijf minuten lopen is naar je bestemming. Maar de weerstanden zijn niet gering, de Dokkumse schaal is klein, en bij gebrek aan echt grote problemen kunnen vijf minuten in de ogen van de middenstand best uitgroeien tot proporties van onbereikbaarheid...